

ZAMONAVIY AMERIKA ADABIYOTIDA JANRLAR VA YO'NALISHLAR XILMA-XILLIGI

M.A. Xamdamova

PhD student, Bukhara state University, Bukhara

Annotatsiya: *Mazkur maqolada zamonaviy Amerika adabiyotining rivojlanish bosqichlari, asosiy yo'nalishlari va o'ziga xos xususiyatlari tadqiq etiladi. Tadqiqot davomida postmodernizm, ko'p madaniyatlilik (multikulturalizm) va globallashtiruv jarayonlarining adabiy jarayonga ta'siri tahlil qilingan. Shuningdek, hozirgi davr Amerika nasrida inson ruhiyati, ijtimoiy tengsizlik va milliy o'zlikni anglash muammolari zamonaviy yozuvchilar ijodi misolida yoritib beriladi.*

Kalit so'zlar: *Zamonaviy Amerika adabiyoti, postmodernizm, ko'p madaniyatlilik, ayol obrazi, badiiy talqin, nasriy janrlar, badiiy uslub*

Abstract: *This article examines the stages of development, main directions and distinctive features of modern American literature. During the study, the impact of postmodernism, multiculturalism and globalization on the literary process was analyzed. Also, the problems of human psychology, social inequality and national identity in contemporary American prose are highlighted using the work of modern writers as an example.*

Keywords: *Modern American literature, postmodernism, multiculturalism, female image, artistic interpretation, prose genres, artistic style*

Аннотация: *В данной статье рассматриваются этапы развития, основные направления и отличительные черты современной американской литературы. В ходе исследования анализируется влияние постмодернизма, мультикультурализма и глобализации на литературный процесс. Также на примере произведений современных писателей освещаются проблемы психологии человека, социального неравенства и национальной идентичности в современной американской прозе.*

Ключевые слова: *современная американская литература, постмодернизм, мультикультурализм, женский образ, художественная интерпретация, прозаические жанры, художественный стиль*

KIRISH

Zamonaviy Amerika adabiyoti 19-asrning oxiridan hozirgi kungacha bo'lgan badiiy asarlarni qamrab oladi, bu davr an'analardan chetlashish,

eksperimental texnikalar va yangi jamiyatning murakkab munosabatlarini talqin ettiruvchi mavzular bilan tavsiflanadi. Bu davr modernizm va postmodernism elementlarini o'z ichiga oladi. Zamonaviy Amerika adabiyoti uslub va yo'nalishlarda sezilarli o'zgarishlar bilan belgilanadi, asosan sanoatlashtirish, urbanizatsiya, Birinchi jahon urushi va yangi ijtimoiy munosabatlarga javoban yuzaga keladi. Yozuvchilar an'anaviy hikoyalardan uzoqlashishdi, parchalangan hikoya qilishni, ko'p voqelikning tasvirlash uchun ong oqimidan foydalanishni afzal ko'rishdi. Keng tarqalgan mavzu urush dahshatlari va an'anaviy ijtimoiy e'tiqodlarning pasayishidan keyin yo'qotish, yolg'izlik va ma'naviy bo'shliq hissidir. Yagona haqiqat g'oyasi o'rniga hikoyalar ko'pincha shaxs idroki va haqiqatning nisbiyligini ta'kidladi. Yozuvchilar Jon Steynbek va Toni Morrison kabi yozuvchilarning asarlarida ko'rinib turganidek, irqchilik, qashshoqlik va Amerika orzusining buzilishi kabi ijtimoiy muammolarni ochiqchasiga yoritib berishgan. Shaxsning ichki kuchiga va befarq olamda ma'no izlashga kuchli urg'u berilgan.

Skott Fitsjerald Amerika orzusining bo'sh izlanishini va Jazz davrining tanazzulini tanqid qiluvchi "Buyuk Getsbi" (1925) kabi asarlari bilan tanilgan. Ernest Xeminguey yana bir "Yo'qolgan avlod" yozuvchisi bo'lib, uning ijodi qisqa va lo'ndaligi bilan ajralib turadi. Birinchi jahon urushidan keyingi davrning umidsizliklarini "Qurol bilan xayrlashish" (1929) va "Quyosh ham ko'tariladi" (1926) kabi romanlarida aks ettirgan. Uilyam Folkner "Ovoz va g'azab" (1929) va "Men o'layotganimda" (1930) kabi asarlarida hikoyachilarning ko'pligi va yangi eksperimental texnikalardan foydalanganligi holda Amerika janubining urakkabliklarini o'rgangan. T.S. Eliot yirik modernist shoir bo'lib, "The Waste Land" (1922) asarida zamonaviy dunyoni ma'naviy jihatlarini o'rganib, ishoralardan keng foydalanadi. Jon Steynbek "G'azab shingillari" (1939) kabi romanlarda Buyuk Depressiyaning iqtisodiy qiyinchiliklarini tasvirlagan sotsialist yozuvchi, bu romanda "Dust Bowl" qochqinlarining kurashlari tasvirlangan. Toni Morrison esa "Sevimli" (1987) romanlarda afro-amerikaliklar va qullik merosini o'rgangan va Nobel mukofoti sovrindori bo'lgan. J.D. Salinger esa o'smirlarning begonalashuvi va begunohlikning yo'qolishini o'rganadigan klassik roman bo'lgan "Javdarda tutuvchi" (1951) bilan mashhurdir. Ralf Ellison "Ko'rinmas odam" (1952) romani 20-asr Amerikasida irq va kimlikni o'rganadigan muhim asardir. Kurt Vonnegut "Slaughterhouse-Five" (1969) kabi asarlarida zamonaviy jamiyat va urushni tanqid qilish uchun qora yumor va ilmiy fantastika elementlaridan foydalangan postmodernist yozuvchi hisoblanadi.

Postmodernizm 20-asr o'rtalari va oxiridarivojlangan oqim bo'lib, u asosan falsafa, san'at, me'morchilik va adabiyotshunoslikdagi modernizm

an'analaridan chekingan holda, yangi oqimning paydo bo'lishini ifodalaydi. Bu atama asosan modernizmdan keyingi tarixiy davrni ifodalash uchun ishlatilgan. Postmodernizm va intertekstuallik bir-biri bilan chambarchas bog'langan tushunchalar bo'lib, adabiyot, san'at va madaniyatga sezilarli ta'sir ko'rsatgan. Intertekstuallik postmodernizmning asosiy xususiyati sifatida matnlarning o'zaro bog'liqligini va ular o'rtasidagi doimiy muloqotni ta'kidlaydi. To'g'ridan-to'g'ri havolalar, tashbehlar, parodiya, pastiche va metafiksiatsiya kabi turli xil turlari orqali matnlararo matn o'ziga xoslik, mualliflik va haqiqat tushunchalarini shubha ostiga qo'yadi va o'quvchilarni ma'no va talqinni dinamik o'rganishga taklif qiladi. Ovozlar va istiqbollarning xilma-xilligini o'z ichiga olgan postmodernizm hikoyalarning ravonligini va zamonaviy dunyoda hikoya qilishning doimiy rivojlanib borayotgan tabiatini nishonlaydi. Ushbu dinamik aloqa o'quvchilarni talqinlarning ko'pligi va madaniy mahsulotlarning o'zaro bog'liqligini tan olgan holda matnlar bilan tanqidiy munosabatda bo'lishga taklif qiladi. Bizning zamonaviy dunyomizdagi matnlarning murakkab o'zaro ta'sirini kezar ekanmiz, postmodernizm va intertekstuallik adabiyot, san'at va madaniyat haqidagi tushunchamizni shakllantirish va qayta belgilashda davom etmoqda.

Ernest Xemingueyning "Chol va dengiz"ida Xemingueyning yozish uslubi o'zining soddaligi va to'g'ridan-to'g'riligi bilan ajralib turadi, bu aforistik bayonotlarga mos keladi. "Chol va dengiz" asarida bosh qahramon Santyago "Ammo inson mag'lub bo'lish uchun yaratilmagan, odamni yo'q qilish mumkin, lekin mag'lub bo'lmaydi" kabi aforizmlar bilan kurash va matonat tabiati haqida fikr yuritadi. Hikmatlar madaniy ahamiyatga ega bo'lgan ixcham, keng tarqalgan tanbeh yoki maslahat ifodasidir. Adabiyotga kiritilganda, ular chuqurlik qo'shishi, ma'lum bir mavzuni yetkazishi yoki qahramonning fikrlash tarzini ifodalash mumkin. Masalan, Jorj Orvellning "Hayvonlar fermasi" asarida "Hamma jonivorlar teng, lekin ba'zi hayvonlar boshqalardan ko'ra tengroqdir" degan hikmat hokimiyatning buzuvchi tabiatiga izoh sifatida xizmat qiladi. Xuddi shunday Shekspir ham o'z asarlarida dialogni boyitish va chuqur ma'noi yetkazish uchun maqollardan tez-tez foydalangan. Bu misollar maqollarning adabiyotda matnlararo havola bo'lib xizmat qilishini, hikoyani madaniy teranlik va umuminsoniy hikmat bilan boyitishini ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Baym N. The Norton Anthology of American Literature. – New York: W.W. Norton & Company, 2012.

2. Ruland R., Bradbury M. From Puritanism to Postmodernism: A History of American Literature. – London: Penguin Books, 1991.
3. Gray R. A History of American Literature. – Blackwell Publishing, 2004.
4. Quronov D. Adabiyotshunoslikka kirish. – Toshkent: Fan, 2007.
5. O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi. Amerika adabiyoti bo'limi. – Toshkent.
6. Xamdamova M. Jin Rizning “Keng sargasso dengizi” romanida intertekstuallik.- Buxoro 2024.

